

Merete Bandak

# Gud, ord og himstregimser

*En samtalebog om kristendom  
i familiehøjde*



# Indhold

Forord	5
Ord og sprog	9
Noget man kan gøre (verber)	29
Ti bud – et til hver finger (numeralier)	91
Noget der findes (substantiver)	121
Hvor, hvornår og hvordan blev det jul ... (adverbier)	187
Jesus møder mennesker (præpositioner)	235
Halløj – det er påske (interjektioner)	273
Noget man kan være (adjektiver)	305
Pinse så det mærkes (konjunktioner)	373
Udskifttere (pronominer)	409
Stikordsregister	429
Forfatteren	432

# Forord

Min far brød sig ikke om begrebet opdragelse. Han syntes at de voksne havde mere at lære af børnene end børnene af de voksne. At opdrage betyder jo egentlig at trække nogen op. Fra et lavere sted til et højere sted. Fra et dårligere sted til et bedre. Han havde vist oplevet at voksenverdenen havde forstyret hans barndom mere, end den havde gavnet. Han var langt fra den eneste der tænkte sådan i Danmark tilbage i 1950'erne. Lærdom, kultur og tradition skulle hældes på flasker. Og eleverne var de flasker den skulle hældes på. Men i pædagogikken var der kommet et stærkt modspil til kæft-trit-og-retningsskolen. Den nye retning lagde vægt på børns selvbestemmelse. Her mente man at det er lysten der skal drive værket, også når man skal lære noget.

Alt det her handler om frihed og kultur. Hvor meget frihed skal de voksne, som jo i en vis forstand har magten, give til barnet? Og hvor stor en rolle skal den herskende kultur og tradition spille i børns liv?

Denne bog er tænkt som en samtalebog for familier med børn mellem 6 og 12 år. Den vil ikke opdrage. Den brænder derimod for at sætte kulturen – med fokus på den kristne kultur – i spil, og den ønsker at gøre det i frihed. Den kristne kultur betragtes i bogen ikke som et system af sandheder som man skal



lære at rette ind efter. Bogen vil derimod stille den kristne kultur, som har sin kilde i Bibelen, til rådighed som en skat og åndelig kapital. Denne skat er en verden vi ikke er født med at kende. Den kan på en ganske særlig måde fortolke vores liv og hverdagsoplevelser og også være en mur at spille bold op ad. I samtalen har alle om bordet noget at byde på, uanset alder. I fællesskab kan vi blive klogere på livet og på hinanden. Og vi kan komme hinanden nærmere ved at samtale om de største og de mindste ting og dem midt imellem.

Som I sikkert hurtigt vil opdage, har bogen også en kærlighed til sproget. Sproget er en kultur og tradition som vi som børn fødes ind i. Sproget kom først – så kom barnet. Men barnet har også frihed i forhold til sproget. Børn bruger sproget frit, arbejder med sprogets system, skruer lidt på det, finder på nye ord og sætninger, leger med sproget. Det samme gør voksne. Vi udvikler sproget. Det er godt at lære sprogets system at kende, bare lidt af det, i en ung alder. Det er som at tage kørekort til sproget. Det kendskab vil bogen også gerne bidrage til. Derfor består bogen af ti afsnit om sproget. Det første har fokus på ord og sprog. Afsnit to til og med ti fokuserer på hver sin ordklasse. Bagest i bogen findes et stikordsregister.

I nogle familier er der en tradition for at holde andagt omkring bordet efter aftenmaden. Her er familien samlet, og her kan man samle tanker om livet og om Gud. Andagt betyder ganske enkelt ”at tænke på”. Der bliver læst et stykke i en andagtsbog og bedt en aftenbøn; tanken er ikke at stille spørgsmål, men at lytte. Denne bog er tænkt som noget tilsvarende

– og dog ikke. Bogens 200 oplæsningsstykker indeholder næsten alle nogle spørgsmål til samtale omkring bordet – og enkelte spørgsmål til eftertanke. Nogle af stykkerne munder ud i en lille bøn. Alle stykker kommer omkring mange hjørner af den hverdag vi kender, og kaster nye vinkler på den. Nogle stykker handler mest om hverdagen. Andre stykker er på tur i bibelhistorien. Alle stykker har et ønske om at fortælle, undervise, lege, inspirere. Det er mit håb at alle stykker taler til nysgerrigheden og glæden, til tro og til liv.

Jeg har med bogen et ønske om at henvende mig til intet mindre end alle børnefamilier i Danmark! Jeg mødte selv engang som barn bibelhistorien og bønnen i børneklubben i Emdrup Kirkes krypt. Den skat har jeg trukket på hele livet, og dens værdi, betydning og fortolkningskraft er vokset gennem hele mit liv. Det vil jeg gerne give lidt videre af til alle Danmarks børn og børnefamilier.

Samtalebogen tilegnes mine børnebørn som har bidraget med de 31 substantiver og 31 verber, som de valgte, jeg skulle skrive noget om. Skumfiduser, giraf, cykle, tisse, blandt andet. En særlig tak til Jonathan og Filip for jeres kritiske og opmuntrende læsning og input på vores lille redaktionsmøde, til Imelda for gode forslag til titel og til Marie for at finde på de sværeste ord, skumfiduser og dobbeltdækkerbus.

En hjertelig tak til Dorte Klingberg for at illustrere bogen med sin fantastiske streg.

HÅB-ØNSK  
VEN-LEVE  
ELSKE-KYS  
KÆRLIGHED  
SYNGE-NYD  
LEGE-DANS...

## Ord og sprog



Ord, tror, stor, gloriøse, jord ... Ord kan rime. Ord kommer ud af munden. De er usynlige, men man kan høre dem – hvis man ellers kan høre. Ord betyder noget. Hvis man kender sproget, så kan man måske forstå ordene. Men der er MANGE ord i et sprog. Ingen kender alle ord i sproget. Nogle ord bruger man næsten aldrig. Så kan de gå hen og blive glemt og gå helt ud af sproget. Nogle ord er meget almindelige; dem bruger vi næsten hele tiden. Andre ord er på vej ind i sproget. Vi finder på nye ord, og vupti, så er de pludselig med i sproget! I år er der kommet 500 nye ord ind i sproget. Tre af dem er frostpizza, indekat og coronaprøve.

## Ord

Det første ord. Hvad var det første ord du sagde, da du var lille?

Det kan du selvfølgelig ikke huske, men du kan måske spørge din mor eller far. Hvad var dit første ord?

De fleste babyer siger som det allerførste: ”mamamama-mam”. Hvad mon det betyder? Ja hvad mener I?

Betyder det mor? Betyder det mad?

Måske kan babyen slet ikke kende forskel fordi maden kommer fra mor?

Det næste en baby siger, plejer at være: ”babababababa”. Når en baby siger sådan, så plejer faren altid at blive superglad. Hvorfor tror I det?

Nu skal vi lave en lille lydundersøgelse. Vi skal finde ud af hvordan man siger ”M”, og hvordan man siger ”B”.

Prøv at sige ”ma”. Prøv nogle gange.

Hvad bruger man til at forme m-lyden?

Jeg håber I siger: ”læberne!” For det er rigtigt! Prøv at sige ”ma” igen, og se om det ikke også er rigtigt!

Hvad så med ”B”? Prøv at sige ”ba”. Prøv flere gange.

Hvad bruger man til at forme b-lyden?

Yes. Igen: læberne!


Og I kan lige lave et tjek: Kan I sige ”M” og ”B” uden at bruge læberne?

Godt. Det er de lyde som det er allerlettest at forme. De kommer næsten af sig selv. De ligger lige på læberne! Og læberne vender ud mod mor og far og dem der passer på det lille barn.

Hvad var det første ord Gud sagde? Ja hvad mener I?

På første side i Bibelen kan vi læse at svaret er: lys! ”Lys skal der være!” – og så opstod lyset. Hvad Gud sagde – det skete. Der var – og der er – så meget power i Guds ord. Hvad han siger, det sker. Så er det mægtig godt, at Gud ikke har det med at komme til at sige noget forkert!

Hvorfor mon Gud valgte at skabe lyset som det allerførste? Hvad mener I?

 1 Mos 1,3-4

## Sprog

I Danmark taler vi dansk. I Sverige svensk. I Tyskland tysk. I England engelsk.

Kan du sige noget på svensk, på tysk eller på engelsk? Eller på et andet sprog, for eksempel arabisk eller kinesisk?

Hvad betyder det du siger? Kan du oversætte det til dansk?

Hvad hedder et ”bord” på et af de andre sprog?

Nogle sprog ligner hinanden. De er i familie. Andre sprog er vidt forskellige. Kinesisk og dansk er vidt forskellige. Man har ikke en chance for at gætte hvad et kinesisk ord betyder. Men selv om dansk og engelsk er i familie, så kan man ikke gætte at ”girl” betyder ”pige”, og at ”boy” betyder ”dreng”. Det skal man have at vide først. Men at det engelske ”man” betyder ”mand” – det kan man nok godt gætte.

Der findes næsten 200 lande i verden. Betyder det så at der også findes 200 forskellige sprog?

# Jesus møder mennesker



Præpositioner står aldrig alene. Måske fordi de er så små. Hvis de stod alene, ville de måske blive helt væk? Blive kørt over når de skulle over vejen? Præpositioner er bittesmå ord der altid har brug for en at holde i hånden. De har brug for en leder. Og sådan en leder kalder man for en styrelse. Hvis vi nu gør sengen til styrelse, så kan vi sætte præpositioner rundt om sengen: *i* sengen – *på* sengen – *under* sengen – *over* sengen – *ved* sengen – *bag* sengen – *foran* sengen ...

Prøv at gøre hånden til styrelse, og find så præpositioner til hånden! Og vis det!

I må gerne bruge de samme som jeg lige brugte til sengen (*i*, *på*, *under* osv.)



## På dit ord

Der ligger en meget stor sø i Galilæa. En sø vi kommer til at høre en del om, for Jesus gik omkring ved søen, og han sejlede på søen, og han sov på søen, og han ... ja, hold fast, han gik også på søen ved en særlig lejlighed. Søen kaldes Genesaret Sø. Genesaret lyder lidt ligesom kineser, men den har overhovedet ingenting at gøre med kinesere. Da Jesus gik ved søens kant, tror jeg aldrig der havde været en kineser og sætte sin fod i sandet på søens bred. Men der var andre der satte fodaftryk i sandet denne formiddag. Der var en hel flok mennesker der fulgtes med Jesus, og de ville tættere på ham for at høre hvad han sagde.

Hvad siger han? spurgte de hinanden. Man kan jo ikke høre noget.

Måske var det også blæsevejr den formiddag. Blæst larmer. Jesus kunne godt høre at det var lidt op ad bakke at tale højt og tydeligt nok. Så fik han øje på to både der lå ved søen; de var trukket op på sandet, og fiskerne stod ude i søen. De var ved at skylle garnene. Han satte sig op i en af bådene, og så spurgte han den nærmeste fisker om ikke han kunne sejle lidt ud, for så ville Jesus undervise hele flokken der stod inde på bredden, ude fra båden. Det var en god idé. Nu kunne folk inde på land høre ham, vinden blæste nemlig hans ord hen over vandet og ind i ørerne på folk derinde.

Ved du godt at lyden kan bevæge sig meget langt over vand?

Da han var færdig med det han ville sige, sagde han til fiskeren der ejede båden, han hed Simon: ”Læg ud på dybet, og kast jeres garn ud til fangst!”

Simon svarede: ”Mester, vi har slidt hele natten og ingenting fået. Men på dit ord vil jeg kaste garnene ud.”


Så kastede de fiskenetene ud i søen, og straks blev de fyldt med fisk. Ja de blev ikke bare fyldt. De blev overfyldt. De var ved at sprænges. Aldrig havde de set noget lignende. Det kan jo ikke lade sig gøre, tænkte Simon, fisk fanger man om natten når de ikke kan se garnene i mørket. Det her er jo umuligt. De blev nødt til at få hjælp fra den anden båd så de kunne tømme garnene i begge både, og begge både blev så fulde af fisk at de var lige ved at synke.

Da Simon så det, faldt han ned på knæ foran Jesus dér midt i båden og midt i hele fiskefangsten og sagde: ”Gå bort fra mig, Herre, for jeg er en syndig mand.”

Men Jesus gik ikke bort. Hvor skulle han også lige gå hen? Han var jo i båden ude på søen. Han sagde derimod til Simon: ”Frygt ikke! Fra nu af skal du fange mennesker.”

Så lagde de bådene til land, og Simon og de andre fiskere forlod alt, fisk, både, det hele, og fulgte Jesus. Nu var de blevet hans disciple.

Hvad tror du Simon mente med at sige: ”På dit ord vil jeg kaste garnene ud”?

 Luk 5,1-11



## Imellem dem

”... de sprang op, jog ham ud af byen og drev ham hen til kanten af det bjerg, deres by var bygget på, for at styrte ham ned. Men han banede sig vej imellem dem og gik.” Det lyder vildt. Det lyder ikke som nogen rar oplevelse. At blive jaget ud af byen af en masse mennesker og blive presset helt ud på kanten af et bjerg. Fordi de vil af med en, slå en ihjel. Ud over kanten ... Men hvad sker der så? I stedet for at blive styrtet ned vender man sig om og går stille og roligt tilbage imellem alle de rasende mennesker, og de gør ikke en noget. De *kan* ikke gøre en noget. De kan ikke skubbe og slå mere. Man er den stærkeste fordi Gud er med en. Gud pakker en ind og *gør* en urørlig.

Hvem handler det om? Hvem var det der banede sig vej imellem de rasende folk og gik sin vej?

Jeg tror I siger Jesus. Det er ham det handler om. Ved I også hvorfor folk var blevet så vrede på ham at de ville skubbe ham ud over kanten af bjerget?

Nu skal I høre: Jesus var ikke særlig kendt endnu. Han havde endnu ingen disciple. Der var ikke nogen der fulgtes med ham, han gik stadig mest omkring for sig selv i den egn af Israel der kaldes Galilæa. Men han var begyndt at gøre folk raske, så der gik en del rygter om ham. Om lørdagen, den dag jøderne kalder sabbat, gik han til gudstjeneste i den by han var kommet til. Og i dag var han kommet til Nazaret hvor han var vokset op, hans barndomsby. Her kendte han de fleste, og de kendte ham, så det kunne være helt hyggeligt at mødes i deres

”kirke”, og det vil sige i deres synagoge, for dér blev gudstjenesten holdt.


Vil du ikke gerne læse op i dag? Sådan spurgte de Jesus, for de havde hørt at han var ved at blive lidt berømt, og så rakte de ham Esajas’ Bog fra Det Gamle Testamente. Jesus rullede skriftrullen ud og fandt det han ville læse for dem, og læste det op. Så rakte han rullen tilbage til tjeneren. Alle sad spændt og ventede på hvad han ville sige om det han lige havde læst.

Jesus sagde: Det skriftord jeg lige har læst, det handler om mig. Det er mig I har ventet på i så mange år. Det er mig Gud har sendt for at redde *jer* og hele verden. Jeg udråber i dag et nådeår fra Gud.

”What?!” sagde de så, alle som en. ”Dig?! Hvad tror du om dig selv? Hvem tror du lige du er? At *du* skulle redde hele verden?! Hvad bilder du dig ind, mand?! Du er jo bare Josefs søn, ham tømreren!

Og så sprang de op for at få Jesus skaffet af vejen.

Hvorfor tror du de blev så rasende over at Jesus sagde: ”Det er mig I har ventet på?”

 Luk 4,16-30

## Iblandt dem

I er med på hvad en synagoge er, ikke? Ellers tager vi den lige her:

Synagogen var den bygning jøderne holdt gudstjeneste i. Den svarer stort set til de kristnes kirke. Synagoge betyder i



# Halløj – det er påske



Hvornår siger man halløj? Det siger man når man gerne vil have nogens opmærksomhed. ”Halløj, se lige her!” Og hvornår siger man ups? Ja, det ved vi vist alle sammen. Det gør man når noget går galt eller er lige ved. I påsken var der flere ting der gik galt, der var god grund til at sige ups og endda til at sige åh nej! Men der var også noget der gik helt fantastisk godt, ja, så godt at vi må sige: ”Hurra!” og ”Wow!” Alle disse små udråbsord kalder man interjektioner. Nu ved du dét!

## Hallo

Der skete næsten altid noget overraskende omkring Jesus. Og faktisk var det Jesus selv der fik de her ting til at ske. Jesus kunne finde på noget som man normalt ikke ville gøre, ting hvor folk gjorde store øjne og kløede sig i nakken og måske rystede på hovedet. Hvorfor gjorde han de her mærkelige ting hvor vi andre lige ville sige: ”Hov, hov!” Jeg tror han ville have folk til at tænke sig om.

Nu skal I høre om nogen der fik sig en overraskelse. Det skete i en lille landsby lidt uden for den store by på bjerget, Jerusalem, byen med templet.

Jesus kom gående med sine disciple, sine tolv venner der også var hans elever. Voksne elever. ”Vi skal til Jerusalem,” havde Jesus sagt til dem, ”for snart er det påske, og vi skal fejre påsken i Jerusalem i år.” Det havde de ikke gjort sammen før, så det var første gang for dem. Og nu havde de fulgtes med Jesus i cirka tre år. Det bliver stort! har de sikkert tænkt. Men måske også farligt for Jesus. Bare der ikke sker ham noget!

De havde kunnet se bjerget med Jerusalem og templet på toppen et stykke tid. De nærmede sig! Så sagde Jesus til to af dem: ”Kan I ikke lige gå ind i landsbyen derhenne og hente et æsel til mig. Det er et ungt æsel, der er ikke nogen der har redet på det før. Det står bundet, men I skal bare løse det og komme med det. Hvis der er nogen der spørger jer: ’Hvorfor løser I æslet?’ så skal I bare sige: ’Herren har brug for det!’”

Hvad tror I så der skete?


Ville du gøre også det hvis du fik sådan en besked?

De to disciple, de gjorde det Jesus bad dem om, og mens de står dér og er ved at binde rebet op, så sker der det de nok frygter: ”Hallo, I to dér! Hvad er det I gør?” Hvis det var mig der var den ene disciple, så tror jeg jeg var krøbet i et musehul. Åh, nej ... det er ikke sjovt det her! ”Hvorfor løser I føllet?” spørger ejeren dem.

Hvad skal vi sige? Hvad skal vi sige? Nå jo, Jesus sagde vi skulle sige: Herren har brug for det. Så siger vi i kor: ”Herren har brug for det!” Og hvad sker der så? Så får de lov til at tage det med uden videre.

Hvis det var mig der ejede det æsel, så ville jeg nok tænke: Herren? Hvad for en herre? Hvem kan tillade sig at låne mit æsel – eller ligefrem tage det uden at spørge? Den eneste herre der har ret til det, må vel være ham der ejer det hele, og det er Gud. Okay, skal Gud bruge mit æsel? Jamen så må jeg vel hellere svare ja ...

Ja – var det Gud der skulle bruge det æsel? Hvad mener du?

 Luk 19,28-36

## Hurra

Nu sagde jeg at Jesus havde tolv disciple, der fulgtes med ham. Det er også helt rigtigt. Men der er altså mange flere med på den vandretur op til Jerusalem. Påsken skulle jo fejres i templet i Jerusalem, så der er masser af mennesker på vejen. Og mange af dem følges med Jesus og hans tolv disciple, for de kender Jesus, og de kan rigtig godt lide at høre ham fortælle om

det ene og det andet. Der er også en del af dem der følges med ham, som han har helbredt for en sygdom. Jesus var for eksempel mægtig god til at få blinde til at se og døve til at høre og lamme til at gå. Og det er klart at man bliver mægtig glad for den der har helbredt en for en alvorlig sygdom. Derfor var Jesus en som mange kendte, og de håbede virkelig på at han ville gøre noget stort når han endelig kom til Jerusalem.

Da de nu ser at Jesus har sat sig op på et æsel og kommer ridende på det, bliver de grebet af en kæmpeglæde. De tager deres overtøj af og breder det ud på vejen så han kan ride hen over det. Det er nærmest som en rød løber de ruller ud foran ham, så han kan ride af sted op til templet på den røde løber. Der er også nogen der brækker grene af træerne og begynder at stå og vifte og svinge med dem langs med vejen og råbe: ”Hurra! Hurra for kongen!”

Har du nogensinde set den røde løber blive rullet ud for nogen?


Og Jesus ser ud til at synes at det er som det skal være. Som om han tænker: De har helt ret. Jeg er en konge. Jeg blev født i en stald, og jeg blev lagt i en krybbe. Men jeg er i virkeligheden Guds søn og jødernes konge. De har helt ret. Konge er jeg. Og derfor rider jeg til Jerusalem. Men jeg ved også at de snart vil blive skuffede. For jeg vil ikke være en krigskonge, men en fredskonge, og det kan jeg kun blive på én måde. Jeg skal miste alt for at vinde det igen. Jeg skal blive fredskonge for alle på Jorden, og det kan kun ske på den hårde måde.

Men lige nu på vejen til Jerusalem tager Jesus imod al den ære der bliver vist ham. Nu er der fest og glæde.

”Hosianna! Hosianna i det højeste!” råber folk og vifter med deres palmegrene. ”Hurra for kongen! Fred i himlen! Ære i det højeste!”

Den begivenhed fejrer man i alle kirker i hele verden på den søndag der kaldes palmesøndag. Og du kan nok regne ud hvorfor den hedder palmesøndag.

Har du været med til at fejre palmesøndag i kirken?

 Luk 19,36-40

## Værsgo

Værsgo. Hvad betyder det? Værsgo!

”Værsgo, sæt jer til bords!” sagde Jesus. Det tror jeg han havde sagt mange gange til sine tolv discipelvenner, for de havde fulgtes ad gennem tre år. Gået ad de samme veje. Mødt de samme mennesker. Oplevet de samme ting. ”Værsgo, sæt jer til bords!” Denne aften var både helt almindelig og helt, helt anderledes.

Det var første gang de var sammen i Jerusalem for at fejre påske. Det var meget stort og højtideligt. De havde lejet et selskabslokale i et hus på første sal. To af disciplene havde lavet mad. Og der stod påskelam på menuen. Det var en tradition at spise lam, det var noget man havde gjort til påske gennem meget mere end tusind år.



Men før de satte sig til bords, var der sket noget usædvanligt, noget der gjorde at alle disciplene nok følte at denne her aften ville blive noget helt særligt. Jesus havde sat sig på gulvet med et vaskefad som en tjener, og han havde forlangt at alle tolv skulle have vasket fødderne af ham før de satte sig til bords.

”Ej altså, Jesus, det skal du da ikke, det er ikke i orden. Det kan vi da selv gøre!” havde nogle af dem sagt. Og: ”Vi kan da vaske *dine* fødder!” Men nej. Jesus *ville* gøre det. Han *ville* være tjener for dem.

Nu sad de omkring bordet. Lysene var tændt. Maden var serveret og stod og dampede midt på bordet. Der var også en kurv med brød, og der var kander med vin og vand. Så tog Jesus ordet. Han behøvede ikke at slå på glasset for at få ro. Alle sad spændt og ventede. Det var en helt særlig aften.

”Jeg har længtes meget efter at spise det her påskemåltid sammen med jer,” sådan begyndte han. Og så fortsatte han: ”for jeg skal snart lide og dø. Det her det bliver mit sidste måltid. Mit næste måltid bliver i Guds rige når alt er lykkedes.” Så løftede Jesus kanden med vin op og takkede Gud for vinen. Og til disciplene sagde han: ”Værsgo, del det mellem jer! Det er den sidste vin jeg drikker, før Guds rige kommer.”

Og han tog også et af brødene fra kurven og sagde tak til Gud for det og brækkede det over og rakte det til dem. Så sagde han: ”Værsgo, det brød er mit legeme. Jeg giver mig selv til jer. Husk på mig i fremtiden hver gang I gør det.”

# Forfatteren



Merete Bandak, f. 1955 // cand.mag. i dansk, latin og religion fra Københavns Universitet // lektor ved Nykøbing Katedralskole og Maribo Gymnasium 1998-2019 // gift med sognepræst Christian Bandak (død 2015) // bosat i Nykøbing F. 1984-2015 og i Nysted på Lolland fra 2015 // aktiv medspiller i folkekirkens liv, bl.a. som leder af børne-, junior- og teenklubber gennem 25 år fra 1985 og som tovholder i initiativet Kulturåben Kirke i 3 år fra 2015, nu menighedsrådsmedlem ved Nysted Kirke // udgav romanen 'Et håb på størrelse med en myg' på forlaget Eksistensen 2018 // salmedigter og fritidsfåreavler.